

Kies je eigen pad

Auteurs: Banu Özbakir en Dores van der Geest

Inleiding

Eerder onderzoek van De Geneeskundestudent (DG) wees uit dat een kwart van de geneeskundestudenten vaak tot altijd kampt met studiegerelateerde zorgen, bijvoorbeeld omtrent werkdruk en toelating tot de vervolgopleiding [1]. Een mogelijke oorzaak hiervan is het idee te moeten voldoen aan door de buitenwereld opgestelde criteria. Denk hierbij aan het halen van hoge beoordelingen om het predikaat cum-laude toegekend te krijgen. Sommige faculteiten besloten deze regeling te schrappen, omdat het predikaat in de master de nadruk legt op presteren in plaats van leren wat mogelijk het leerproces van studenten in de weg staat [2,3]. Door feedback te vragen op een kwetsbaar moment kan immers een hoge beoordeling in het gedrang komen. Op andere faculteiten bestaat de cum-lauderegeling nog wel.

Een ander voorbeeld is het volgen van een promotietraject om de kans om een opleidingsplek te vergroten. Het aantal medische promotietrajecten is de afgelopen jaren met 256% gestegen [4]. Uit eerder onderzoek van de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (KNMG) en DG bleek het aantal studenten dat wil promoveren in 2008 33% en in 2018 34% [5]. Een aanzienlijk deel (21%) gaf in 2018 aan te willen promoveren met als primaire doel het in opleiding komen bij een specialisme. Meer dan de helft (55,8%) van de opleiders bevestigt dat promoveren de kans op toelating aanzienlijk vergroot, maar slechts 23,9% vindt dat promoveren leidt tot betere artsen [6]. Bovendien is gebleken dat psychische klachten ook onder promovendi voorkomen en dat een aanzienlijk deel hun promotietraject niet afmaakt [7,8]. Hoewel hier meerdere oorzaken aan ten grondslag liggen, is het niet onwaarschijnlijk dat een gebrek aan intrinsieke motivatie hieraan bijdraagt.

De Geneeskundestudent is de landelijke belangenbehartiger van ruim 15.000 Nederlandse geneeskundestudenten en vindt het daarom van belang dat hun stem vertegenwoordigd wordt. De mening van studenten omtrent deze onderwerpen is daarom geïnventariseerd middels onze jaarlijkse enquête. Hoe kijken studenten tegen de cum-laude regeling aan? Hoeveel studenten willen nu promoveren en wat zijn hun beweegredenen? Voelen studenten zich vrij om hun eigen carrièrepad te volgen? Dit document geeft de resultaten van de enquête van 2023 weer.

Methoden

De Geneeskundestudent (DG) voerde een digitale enquête uit onder haar leden. Zij streeft naar de best mogelijke zorgprofessionals in de toekomst door optimale vertegenwoordiging en ondersteuning van studenten. De enquête was beschikbaar van 2 november 2023 tot 17 december 2023. Alle leden geregistreerd als geneeskundestudent aan één van de acht medische faculteiten, in bachelor- of masterfase of maximaal 6 maanden afgestudeerd, werden uitgenodigd voor deelname.

Onderwerpen in de enquête waren diversiteit en selectie, begeleiding, coschappen, tegemoetkoming coassistenten, wachttijd, cum laude-regeling, promoveren, carrièredruk en minder bekende onderwerpen in de geneeskundeopleiding. Verder is gevraagd of het Capaciteitsorgaan verdiepende vragen mag stellen ten behoeve van het onderzoek naar loopbaanwensen. De vragen zijn opgesteld door de projectgroepen en voor feedback op inhoud en begrip voorgelegd aan het algemeen bestuur,

de beleidsadviseur van DG en betrokkenen met onderzoekservaring. Na een testfase zijn de vragen definitief vastgesteld.

Procedure en dataverzameling

DG heeft de enquête online uitgezet middels SurveyMonkey, een betaalde cloud-based applicatie voor het ontwerpen, verspreiden en analyseren van enquêtes. Uitnodiging vond meermaals plaats via email, de website en social media van DG. Na het verstrijken van de uiterste invuldatum werd de vragenlijst gesloten.

De enquête bestond uit een maximum totaal van 61 vragen, inclusief vervolgvragen en vragen ter onderscheid van subgroepen. Van elke deelnemer werden eerst een aantal demografische gegevens verzameld (studiejaar, universiteit, leeftijd, genderidentiteit), waarna in vooraf bepaalde volgorde de verschillende thema's van de vragenlijst werden doorlopen. Sommige vragen werden afhankelijk van eerdere antwoorden wel of niet aan de respondenten voorgelegd, waardoor niet iedereen alle vragen heeft hoeven beantwoorden.

Er zijn drie vragen gesteld over de ruimte om een eigen carrière-pad te kiezen. Carrière-pad is gedefinieerd als 'hoe jij je (studie)tijd invult afhankelijk van jouw interesses'. Dit kan zowel binnen als buiten de studie zijn. Daarnaast zijn er vier vragen gesteld over de cum laude-regeling, het voldoende/onvoldoende-systeem en de wens om te promoveren.

Data-analyse en algemene karakteristieken

De analyse werd uitgevoerd via de tool SurveyMonkey en Excel. Analyse van data vond anoniem plaats. Categorische data zijn als absolute aantallen (n) en percentages (%) gepresenteerd. Als dit van toepassing is, is voor numerieke data het gemiddelde gepresenteerd.

Privacy

DG heeft alle respondenten voor aanvang over het doel van de enquête geïnformeerd. Er is toestemming gevraagd om de data conform de AVG te verzamelen, te bewaren en anoniem te analyseren. Deelname was vrijwillig en kon te allen tijde worden beëindigd.

Resultaten

Algemene karakteristieken

De enquête is ingevuld door 2.142 respondenten. Er is een check gedaan op de datakwaliteit, waarna 84 reacties zijn verwijderd die geen inhoudelijke antwoorden bevatten. Niet volledige reacties zijn meegenomen, waardoor het aantal respondenten bij de start 2.058 bedroeg en afnam tot 1.687 bij de laatste vraag. De gemiddelde invultijd lag op ruim 11 minuten.

De gemiddelde leeftijd van de invullers is 22 jaar. Het merendeel van de respondenten (89,2%) is tussen de 18 en 25 jaar oud, gevolgd door 8,0% die tussen de 26 en 29 jaar oud is. Verder is 49,6% van de respondenten bachelorstudent, 3,2% heeft verplichte wachttijd, 45% masterstudent en 2,4% <6 maanden afgestudeerd. 75,5% van de respondenten is vrouw. De enquête is het meest ingevuld door studenten van de Erasmus Universiteit, de Radboud Universiteit en Universiteit Maastricht en het minst door studenten van de Universiteit van Amsterdam en Rijksuniversiteit Groningen.

In de analyse van de cum laude en voldoende/onvoldoende resultaten zijn alleen de antwoorden van coassistenten meegenomen. Deze groep omvat studenten die momenteel in het derde jaar van de bachelor zitten en al bezig zijn met coschappen, masterstudenten die bezig zijn met coschappen,

masterstudenten die hun wetenschappelijke stage uitvoeren na het afronden van hun coschappen en basisartsen die minder dan zes maanden geleden zijn afgestudeerd.

Je eigen pad kiezen

Carrièrepad

De vragen over carrièrepaden zijn door 1837 respondenten beantwoord. Het merendeel (39%) van de respondenten vindt dat er binnen hun opleiding voldoende ruimte is voor verschillende carrièrepaden, 25% is het hier niet mee eens en 36% is hier neutraal over. Voornamelijk bij de Erasmus Universiteit (46,5%), de Universiteit Maastricht (45%) en de Radboud Universiteit (44,2%) zijn studenten tevreden over de geboden carrièreopties. Dit percentage ligt lager onder studenten van de Universiteit Leiden (29,1%) en de Universiteit van Amsterdam (28,5%). Ondanks dat het merendeel vindt dat er voldoende opties worden geboden, voelt ongeveer de helft (49%) van de respondenten de druk om een ander carrièrepad te bewandelen dan dat zij eigenlijk zouden willen. Met druk bedoelen we de norm die gecreëerd wordt om aan bepaalde verwachtingen te voldoen, bijvoorbeeld om je cv te verbeteren. Dit kan druk zijn vanuit de universiteit, vanuit medestudenten, vanuit familie of vanuit een andere hoek. Een reden die hiervoor genoemd wordt is bijvoorbeeld dat de nadruk binnen de opleiding nog veel op de ziekenhuisspecialismen ligt. Daarnaast benoemen respondenten dat zij zich genoodzaakt voelen tot 'CV-building' in verband met beperkte opleidingsplekken. Dit speelt het meest onder studenten van de Universiteit Leiden (58%) en de Vrije Universiteit Amsterdam (53%) en het minst onder studenten van de Universiteit Maastricht (41%) en de Erasmus Universiteit Rotterdam (46%), hoewel het ook hier een aanzienlijk deel van de studenten betreft.

Promoveren

De wens om te promoveren kan verschillende redenen hebben. Daarom is gepoogd meer inzicht te krijgen in de wens van geneeskundestudenten om al dan niet te promoveren, en wat hun motivaties hiervoor zijn (n = 1742). Respondenten konden meerdere antwoorden geven. Uit dit onderzoek blijkt dat 40% van de studenten streeft naar een promotie, wat in 2018 slechts 34% van de studenten betrof [6]. Van degenen die streven naar een promotie, geeft de meerderheid (42%) aan dat ze dit doen om hun kans op een opleidingsplek te vergroten en omdat ze het leuk vinden. Een aanzienlijk deel (29%) ziet promotie als een manier om hun kansen te vergroten bij de opleiding voor hun specialisme van keuze, ondanks het ze niet leuk lijkt om te promoveren. Dit betrof in 2018 21% van de studenten [5]. Daarnaast geeft 28% aan zich te willen verdiepen in een wetenschappelijk onderwerp. Van de studenten die niet van plan zijn te promoveren (33%), geeft de meerderheid aan alleen te willen promoveren als ze een interessant onderwerp tegenkomen (57%). Daarnaast geeft 36% van de studenten aan dat een promotietraject hen niet aanspreekt. 7% van de respondenten die geen promotie willen doen, geeft aan dat ze denken een promotieonderzoek niet nodig te hebben om in opleiding te komen bij hun voorkeurspecialisme. Ongeveer een kwart van de studenten geeft aan nog niet zeker te weten of ze willen promoveren (24%). Het overige deel van de studenten (3%) geeft een andere reden voor het wel of niet volgen van een promotietraject.

Beoordelingen tijdens coschappen

Cum laude-regeling

Wij stelden coassistenten de vraag of de cum laude-regeling afgeschaft zou moeten worden in de master Geneeskunde. Op het moment van beantwoorden zijn de respondenten bij deze vraag coassistent of zijn ze minder dan zes maanden geleden afgestudeerd (n = 717). De meerderheid van de coassistenten (56%) is van mening is dat de cum laude-regeling in de master Geneeskunde

afgeschaft moet worden. Een aanzienlijk deel (35%) hiervan is van mening dat de beoordelingen in de master Geneeskunde te subjectief zijn en 32% van hen vindt dat een cum laude titel geen goede indicatie geeft van de kwaliteit van de geleverde prestatie. Daarnaast ervaart 18% van hen prestatiedruk door de cum laude-regeling en ziet 6% het niet als een relevante onderscheidende prestatie tussen studenten. Een aanzienlijke minderheid van 12% is tegen de afschaffing van de cum laude-regeling en 32% van de coassistenten heeft geen uitgesproken voorkeur over dit vraagstuk. Als argument vóór het cum laude-systeem werd door 42% van de studenten benadrukt dat hard werken en het halen van hoge cijfers beloond dienen te worden, terwijl 25% van mening is dat het excellente studenten in staat stelt zich te onderscheiden. Bovendien ervaart 14% de cum laude-regeling als motiverend, terwijl slechts 3% aangeeft dat het gunstig is voor carrièremogelijkheden en vervolgopleidingen. Opmerkelijk is dat gedurende de bacheloropleiding het percentage studenten dat vóór de afschaffing van de cum laude-regeling in de master is, toeneemt van 39% in het eerste jaar naar 46% in het tweede jaar en uiteindelijk naar 54% in het derde jaar.

Voldoende/onvoldoende-systeem

Een ander veelbesproken onderwerp binnen de geneeskundeopleiding is de manier van beoordelen in de master. Op een aantal faculteiten, zoals de Vrije Universiteit, de Universiteit Leiden en de Rijksuniversiteit Groningen, is een systeem ingevoerd waarbij studenten voor elk coschap een onvoldoende of een voldoende toegekend krijgen. Op andere faculteiten, zoals de Erasmus Universiteit en de Universiteit Leiden, zal worden gestart met dit systeem.

Bij deze vraag zijn de respondenten die op het moment van invullen of korter dan zes maanden geleden coassistent waren meegenomen in de analyse (n=721). Onder coassistenten blijkt dat meer dan de helft (53%) voor de invoer van een voldoende/onvoldoende-systeem op hun faculteit is. Slechts 21% van de coassistenten is hierop tegen en 26% is neutraal. Een groot deel (38%) van de voorstanders van dit systeem benoemt dat het de subjectiviteit van de beoordelingen vermindert; beoordelaars van verschillende afdelingen en ziekenhuizen kunnen immers erg verschillen in wat voor cijfer zij toekennen aan dezelfde prestaties. Daarnaast geeft 36% aan de nadruk graag te zien verschuiven naar leren in plaats van presteren. Met een voldoende/onvoldoende-systeem denken zij hier meer ruimte voor te krijgen. Van de tegenstanders van dit systeem wordt door 34% als argument gegeven dat dit systeem het lastig maakt voor studenten om zich van medestudenten te onderscheiden. Ook geeft 20% het aan dat zij met een voldoende/onvoldoende-systeem minder inzicht hebben in hun prestaties en verbeterpunten.

Aanbevelingen

Om geneeskundestudenten te stimuleren om hun eigen pad te kiezen en carrièrekeuzes te maken vanuit intrinsieke motivatie heeft De Geneeskundestudent een aantal aanbevelingen opgesteld.

Aan geneeskundestudenten adviseert De Geneeskundestudent om:

- Naast studie gerelateerde leerdoelen ook persoonlijke doelen op te stellen per coschap. Zulke doelen kunnen variëren van een boek uitlezen tot een minimaal aantal uur vrijmaken voor hobby's, vrienden of familie. Zo kunnen studenten waken voor het behoud van een goede werk-privé balans.
- Zorgvuldig te overwegen of ze willen promoveren en zo ja, of dit vooral vanuit intrinsieke of extrinsieke motivatie komt. Indien het laatste het geval is kunnen studenten overwegen op zoek te gaan naar een manier om zich te verdiepen die beter bij hen past. Daarnaast raden wij

studenten aan in gesprek te gaan met promovendi om een volledig beeld van het traject te krijgen.

- Goed na te gaan waar zij waarde aan hechten als zij denken aan de toekomst. Door dit te visualiseren en daarnaast rekening te houden met persoonlijke kwaliteiten en karakter bij het kiezen van een carrière pad, biedt dit meer weerbaarheid tegen druk van buitenaf. Loopbaanbegeleiding of coaching kan hierbij helpen.

Aan de universitair medisch centra adviseert De Geneeskundestudent om:

- Studenten uitgebreid te informeren over het promotietraject en hen te ondersteunen bij het maken van een weloverwogen beslissing. Organiseer bijvoorbeeld een informatieavond op de faculteit waarin een realistisch beeld van de voor- en nadelen van een promotietraject wordt geschetst.
- Een voldoende/onvoldoende-systeem in te voeren, zoals op enkele faculteiten al gedaan, om zo de focus van presteren naar leren te verleggen. Er moeten hierbij regels worden opgesteld om voldoende en kwalitatieve feedback te waarborgen (bron).
- Binnen 2 academische jaren de relevantie van de cum-laude regeling binnen de master Geneeskunde te evalueren met inbreng van studenten, docenten en professionals uit het veld. De Geneeskundestudent is voor afschaffing van de cum-laude regeling omdat dit, wederom, op subjectieve beoordelingen gebaseerd is en prestatiegerichtheid in de hand werkt.
- Na te gaan welke kwaliteiten van belang zijn voor de arts van de toekomst en welke academische prestaties hierbij passen. Door studenten meerdere mogelijkheden voor verdieping aan te bieden, zoals het stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid of het uitvoeren van bestuurlijke taken, worden zij gestimuleerd om uit te blinken op hun eigen manier. Zo heeft het Erasmus MC het MATCH-project, waarbij masterstudenten gratis coaching en loopbaanbegeleiding krijgen [9].

Aan opleiders van de vervolgopleidingen adviseert De Geneeskundestudent om:

- Te heroverwegen welke kwaliteiten voor de arts van de toekomst van belang zijn en waar dus op geselecteerd moet worden bij de vervolgopleidingen. De mening van DG is dat promoveren vooral vanuit intrinsieke motivatie moet komen en niet gestimuleerd moet worden als onderdeel van een wedloop om in opleiding te komen. In lijn met het standpunt van De Jonge Specialist (DJS) [10] adviseert De Geneeskundestudent om naast wetenschappelijke kwaliteiten ook achtergrond in bijvoorbeeld onderwijs, management of innovatie te belonen, om zo een diverse artsenpopulatie te creëren.
- Transparant te zijn over de vereisten die de kans op een opleidingsplek vergroten. Zo worden zogenaamde spookverhalen tenietgedaan, wat ongegronde studie gerelateerde zorgen bij studenten kan voorkomen.

Referenties

1. Nubé, N., Uineken, N., Lee, S. M., Geessink, K., & Van Velsen, Onderzoeksrapport Mentale gezondheid 2.0 [Internet]. De Geneeskundestudent. 2022. Available from: <https://degeneeskundestudent.nl/wp-content/uploads/2023/02/230216-GS-A4-Onderzoeksrapport-Mentale-gezondheid-DEF.pdf>

2. NOS. Artsenopleidingen willen van cum laude af: “Vermindert risico op burn-out” [Internet]. NOS. 2023. Available from: <https://nos.nl/artikel/2484920-artsenopleidingen-willen-van-cum-laude-af-vermindert-risico-op-burn-out>
3. Ook in Leiden stopt de faculteit met cum laude voor geneeskunde [Internet]. Medischcontact. 2024. Available from: <https://www.medischcontact.nl/actueel/laatste-nieuws/nieuwsartikel/ook-in-leiden-stopt-de-faculteit-met-cum-laude-voor-geneeskunde>
4. Koier E en, Jonge JD, Peters M Dr ir. De zin van promoveren [Internet]. Frank Steverink, editor. Rathenau Instituut. Rathenau Instituut; 2018. Available from: [https://www.rathenau.nl/sites/default/files/2018-04/Rathenau Instituut-De Zin van Promoveren.pdf](https://www.rathenau.nl/sites/default/files/2018-04/Rathenau%20Instituut-De%20Zin%20van%20Promoveren.pdf)
5. Ghedri A, Wies Bontje, Amir Abdelmoumen. Promoveren of profileren? [Internet]. De Geneeskundestudent. 2018. Available from: <https://degeneeskundestudent.nl/wp-content/uploads/2020/05/onderzoeksrapport-promoveren-2018.pdf>
6. Mattijsen JC, Ghedri A, Reinhard M. Promoveren (opleiders). [Internet]. A. Abdelmoumen, R. Casteleijn, editors. De Geneeskundestudent. Domus Medica; 2019. Available from: https://degeneeskundestudent.nl/wp-content/uploads/2020/05/DGS1901_05_Promoveren3-1.pdf
7. The mental health of PhD researchers demands urgent attention. Nature [Internet]. 2019 Nov 13;575(7782):257–8. Available from: <https://www.nature.com/articles/d41586-019-03489-1>
8. Levecque K, Anseel F, De Beuckelaer A, Van Der Heyden J, Gisle L. Work organization and mental health problems in PhD students. Research Policy [Internet]. 2017 May 1;46(4):868–79. Available from: https://www.researchgate.net/publication/314981100_Work_organization_and_mental_health_problems_in_PhD_students
9. MATCH [Internet]. Match. Available from: <https://matchyourfuture.nl/>
10. Standpunt van De Jonge Specialist (DJS): de (on)zin van promoveren [Internet]. De Jonge Specialist. 2021. Available from: <https://dejongespecialist.nl/2021/standpunt-van-de-jonge-specialist-djs-de-onzin-van-promoveren/>